

Arrondissement Humanité

«'Mesié! Mesié!», mostrava la direcció anotada en un paper. Així es defensava. Li responien 'tout droit', 'c'est dans un autre arrondissement'... i arribava a les cases sense problemes". Dolita parlava molt de la mare, Reyes. Se'n va anar a París a treballar en 1957. M'ho explicava entre les paelles que cuinàvem per a turistes en un bar de la platja.

En els cinquanta, l'esforç d'aquell matrimoni no era suficient per a donar a dues filles allò que consideraven el millor. A Reyes no li arribava amb rentar llençols i tovalloles i portar-les al forn, on també netejava, per assecar-les en la calor d'aquell casalot centenari.

"En un primer viatge de tornada, la mare deia que la gent tractava bé als espanyols. La vaig creure, però amb catorze anys vaig comprovar que no era així", deia una altra ocasió. Dolita va deixar la casa on netejava, des dels set anys, a canvi d'assistir a l'escola. "Mai oblidaré com fregava aquella escala senyorial del carrer Cavanilles", contava un dia.

Passarem junts diversos estius en aquella cuina. Dolita tenia uns seixanta anys i jo vint. Em preparava per al selectiu. Estava verd en francès i de vegades xampurrejava alguna cosa. "Il Pleu", vaig dir una vesprada de pluja, abans que sortira l'arc de Sant Martí. 'Qui, Il Pleu ', va respondre. Vaig somriure tímidament. Seguirem treballant, suant.

No sé quan va tornar Dolita. Només sé que la persona que vaig conèixer tenia un gran cor, potser forjat en un París dur. D'ella sempre vaig pensar: "És la persona més bona que he conegut". Ajudava a qui ho necessitava, donava menjar i fins i tot escalfava aliments a qui, amb pocs recursos venia a la platja de pobles perquè els xiquets veiessen la mar un diumenge d'agost.

«Pobres persones», deia, mentre feia alguna cosa per ells. Desconec si la seua humanitat ja va sortir de Gandia, o va tornar amb ella de París. El que sé és que se'n va anar a cuidar criatures una adolescent i va tornar una dona, parlant francès. Quant em va ensenyar entre fogons. Tenia dues filles, es desviava per elles, i estava a la cura de la mare; ara tenia alzheimer. "Un dels pitjors dies de la meua vida va ser quan vaig trobar a la mare enredada entre les cortines, no podia sortir de les voltes que havia donat", recorde la seua mirada trista cap a l'infinit.